

bijenteelt

verschijnt maandelijks • jaargang 1 • januari 1965-1

**maandblad van de bijenhoudersbonden a.b.t.b., i.l.t.b. en n.c.b.
en de vereniging tot bevordering der bijenteelt in nederland**

Een gelukkig en voorspoedig jaar 1965

Wij zenden u gaarne onze
volledige
prijscurant toe,
waarin u ook tal van
boeken vermeld vindt.

wensen wij alle imkers toe, ook voor de hunnen en voor hun
bijen.

Ook voor het jaar 1965 leveren we u gaarne weer alles wat
u nodig hebt op het gebied van de bijenteelt. Begint u het
nieuwe jaar goed door nu alvast na te kijken wat u nodig
hebt en bestelt u vroegtijdig? Het is april voordat we het
merken en dan hebt u al raampjes en kunstraat nodig! Ook
uw oude raten, raten met darrecellen op het raatoppervlak en
wasafval kunt u beter nu aan ons verzenden dan wanneer de
wasnot er flink in huisgehouden heeft.

Neemt in de lange wintermaanden een goed bijenboek ter
hand. Wij hebben Het Grote Bijenboek door R. P. Groenveld
in voorraad (f 13,90). Een briefkaartje en overmorgen hebt
u het in huis.

Goede dingen

BIJENHUIS WAGENINGEN

TELEFOON 0 8370 - 2863

GIRO 823276

Imkers in den lande

Het doet ons genoegen, dat wij thans via dit maandblad
een grotere lezerskring kunnen bereiken.

Niet alleen met de imkers in het Zuiden, maar ook met
de imkers in het Noorden hopen wij onze activiteiten uit
te breiden.

Wij zijn steeds in de markt als *kopers* van:

ruwe en zuivere bijenwas;
diverse soorten Nederlandse honing.

Beleefd bevelen wij ons aan als *verkopers* van:

kunstraat en imkersartikelen;
diverse soorten honing en boenwas.

Voor levering van honing aan imkers, die zelf onvol-
doende geoogst hebben, noteren wij extra voordelige
prijzen.

N.V. HONINGZEMERIJ „HET ZUIDEN” - BOXTEL

Tel. 04106-23 06 — Postbus 2

Een goed begin.

Ja, lezers, het opschrift boven dit eerste artikel in dit nieuwe tijdschrift is zonder vraagtekens; ook zonder uitroepetekens. Eenvoudig een punt. Meer niet. Er is ook niet meer nodig om een bijzonder feit vast te leggen.

Een goed begin. Na een diepgaand overleg en na ernstige voorbereiding. Zeker niet over één nacht ijs. En met een goede intentie, n.l. met volle instemming, met volle overtuiging van alle partijen, in vol vertrouwen.

Och, eigenlijk had men veel eerder kunnen starten. Maar men wist blijkbaar niet hoever men in de loop der jaren al naar elkaar toe was gegroeid. In de Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij werkten de vertegenwoordigers van de aangesloten verenigingen reeds jaren vruchtbaar samen. Zeker, er waren wel eens zakelijke verschillen. Het zou niet gezond zijn geweest als men het altijd met elkaar eens was geweest. Maar wél had men begrip, respect en waardering voor elkanders inzicht en standpunt. Aan de samenwerking ontbrak letterlijk niets. Een betere basis tot samenwerking op het gebied van de bijenteelt was dan ook nauwelijks denkbaar. En toch duurde het jaren voor zelfs de „kopstukken” deze vergaande mogelijkheden onderkenden.

Gelukkig is het nu zo ver. De kans is gegrepen. De bestuursleden van de onderscheidene verenigingen mogen wij daar uitermate dankbaar voor zijn.

Heden gaan de verenigingen met een nieuw tijdschrift „Bijenteelt” van start. Dit gebeurt dus niet omdat de redacteurs van onze trouwe Groentjes en Geeltjes hebben gefaald. Integendeel! Niets dan lof voor hun nimmer aflatende energie en volharding om te brengen wat mogelijk was. Wij mogen blij zijn dat diezelfde redacteurs ook aan dit nieuwe tijdschrift hun krachten blijven geven.

De mogelijkheden zijn voor hen echter groter geworden. Eén tijdschrift. Geen versnippering van krachten. Een betere voorlichting dus; nog betere artikelen voor de uitgebreider geworden lezerskring. Vollediger uitwisseling van praktische ervaringen. Het allerbelangrijkste is evenwel een hechtere band tussen de imkers onderling, omdat „Bijenteelt” nagenoeg alle Nederlandse imkers bereikt. Een band, die zo hecht en sterk zal blijken te zijn, dat die als het ware alle imkers, ongeacht geloof of religie, tot één grote familie maakt. Een familie die dankbaar is dat zij deel mag hebben in de „Bijenteelt”. Zij zal het nieuwe met vertrouwen tegemoet treden. Van haar mag goede, opbouwende kritiek worden verwacht. Wanneer wij ons allen op deze wijze instellen, dan kan het niet anders of ons, ja „ons” maandblad zal een lang leven beschoren zijn. Deze wens begeleidt dit eerste nummer.

Wij zijn er hiermede natuurlijk niet. Er moet meer gebeuren. Deze eerste stap moet door een tweede — nog belangrijker — stap worden gevolgd. Ik ben overtuigd dat die zal volgen dank zij de positieve instelling van de voorzitters van de vier verenigingen, de heren Lammers, Laumans, Lieshout en Van Rappard.

Het nieuwe tijdschrift „Bijenteelt” is er. Dit is een goed begin. Ik ben er zeer dankbaar voor, dat ik dit heb mogen meemaken. Laten wij ons ernstig voornemen van dit tijdschrift iets goeds te maken. En . . . het vervolg komt. Moge dit spoedig zijn!

A. VINK

(Wij danken de heer Vink voor dit inspirerende artikel, waarmee hij ons blad bij de lezers inleidt. Wij danken hem ook voor het vele werk, dat hij als voorzitter der Commissie van Vertrouwensmannen met zijn commissieleden heeft gedaan voor de samenwerking der imkers. Red.)

Praktische actualiteiten

We hebben de vererende uitnodiging aanvaard u maandelijks met de neus op de aktuele problemen te drukken.

Het is echter niet eenvoudig u eens even te komen vertellen, wat er nu wel in januari dient te gebeuren. Er zijn maar weinig werkzaamheden, die gebonden zijn aan een bepaalde maand. De meeste activiteiten zijn meer eigen aan een bepaald seizoen en zo gelieve u deze praatjes te verstaan.

Soms is het moeilijk een maand tevoren te schrijven wat een maand later dient te geschieden en bovendien heeft elke streek zijn specifieke handgrepen, gebruiken, drachten en weersomstandigheden.

We zijn ons wel bewust van de zwaarte van onze taak, maar ook bereid opbouwende kritiek graag te aanvaarden. We zijn overtuigd niet alwetend te zijn, maar hopen, dat ons de wijsheid en tact gegeven zij, zódanig, dat onze praatjes geen kletspraatjes worden. De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat er wel eens „oude koeien“ uit de sloot gebaald worden. Het is voor een grote groep imkers noodzakelijk om steeds aan de zelfde bel te trekken. Is deze rubriek in de eerste plaats bedoeld om de beginnenden de weg te wijzen; voor de gevorderden, die door vermeend tijdsgebrek, vergeetachtigheid of nalatigheid, door afnemende ambitie worden geplaagd, kan het zijn nut hebben met de neus op de feiten gedrukt te worden en daardoor over het „downpunt“ beengeholpen. Nu ter zake!!

De winter wordt door veel gildebreeders als een „makkie“ beschouwd: niets te doen, of een saaie tijd: niets te beleven! Wij zijn een andere mening toegedaan. Ook in de winter kan de vakman zich technisch en economisch volkomen uitleven! Wel zullen de waarnemingen zich in hoofdzaak tot de buitenzijde van de kast beperken (een enkeling met anatomische knobbels uitgezonderd) maar dat kenmerkt juist het vakmanschap, dat men aan de buitenzijde ziet, wat er binnen gebeurt. Dit vakmanschap kan men in de winter verhogen door het lezen van boeken en tijdschriften en het uitwisselen van ervaringen met collega's. Zijn we dus van goede wil, laat dan uw maandblad niet in zijn bandje zitten, doe actief mee, met alles, wat uw afdeling of bond organiseert en laat sprekers niet „in hun hempje staan“. Het worstebrood op een vergadering mag slechts bijzaak zijn!

Rust roest niet

We laten bij al onze winteractiviteiten de volken met rust. Verstoring van de rust dwingt het volk tot opname van extra voedsel. Er dreigt dan een tekort in het voorjaar, maar tevens heeft er een extra openhoping van afvalstoffen plaats in de endeldarm. De bijen kunnen daardoor „in hoge nood“ komen, terwijl het weer dikwijls niet uitnodigt tot een „grote boodschap“. De binnenzijde van de kast, de raten en de bijen zelf worden dan besmeurd met een vieze stinkende kleverige brei. Het volk is dan verloren. Dit verschijnsel noemt men roer en is een van de best te voorkomen en onderscheiden bijenziekten. Roer treedt ook op wanneer de voedselvoorraad begint te gisten, tengevolge van de aanwezigheid van onverzegeld voer door laat inwinteren, of door het inwinteren met honing, die veel onverteerbare resten bevat. Vooral heide- en bladluizenhoning zijn hierom berucht. Mocht u het roerverschijnsel waarnemen, dan zit er niets anders op dan het volk in een andere kast op schone raten over te brengen. Als het weer

hierbij niet meewerkt, kan men proberen deze handeling in een verwarmd vertrek te verrichten. Succes zal echter nooit gegarandeerd zijn.

Gist en schimmel

Het gisten van honing kan men ook dikwijls aan het vlieggat waarnemen. Er komt dan water of helder kleverig vocht naar buiten. (Als tenminste de kast iets naar voren helt.) De gistende honing wordt door wateropname dunner, begint te bruisen en loopt langs de raten op de bodem. „Zuiver“ water, dat uit het vlieggat stroomt, wijst op condenswater, dat meestal op de zijwand van enkelwandige kasten ontstaat. De uitademingslucht, die een hoog vochtgehalte bezit, veroorzaakt condensatie op deze koude buitenwand. (Sommigen prefereren daarom in de winter een bovenvlieggat.) De hoge luchtvochtigheid bevordert het schimmelen van de raat en het gisten van de voedselvoorraad. Speciaal de kantraten ondervinden daar last van. Daarom hebt u er goed aan gedaan (ook uit andere overwegingen) de kantramen voor de

winter weg te nemen en in de eventuele onderbak géén of maar enkele „klimraten” te laten hangen.

De reinigingsvlucht

Wanneer de temperatuur boven de 12° stijgt, zullen de bijen een uitvlucht ondernemen. Er kan dan weer van alles geconcludeerd worden. Allereerst dient men bij zijn waarnemingen gewapend te zijn met hoed en kantoortas vanwege de lucht-bombardementen. De was kan men op zo'n dag beter op de vliering drogen. Als er geen andere verschijnselen zijn, die tot ongerustheid aanleiding geven, kan men volken, die niet vliegen beter met rust laten en niet door kloppen e.d. tot uitvlucht dwingen. Heeft deze reinigingsvlucht laat in het voorjaar plaats, dan is het misschien raadzaam eens even te loeren onder de dekplank.

Na deze reinigingsvlucht kan het gebeuren, dat de voorzijde van de kast besmeurd is met ontlasting. Dit wijst er op, dat uw vriendinnen in „bijzonder hoge nood” hebben verkeerd. Wanneer na de vlucht bovendien talloze bijen op de grond rondkrabbelen, zich traag bewegen en zich tot kluitjes verzamelen op hoger gelegen plekjes in het terrein (kluitjes, steentjes en grasbosjes), dan is er vermoedelijk een ziekte in het spel. In veel gevallen zal dat Nosema zijn (een besmettelijke darmziekte). Misschien zelfs mijtziekte of erger.

Monsters

In dit geval doet men er goed aan een *monster van ca. 100 bijen* te zenden aan de *Rijksbijenteeltconsulent Ir. Mommers, Bredaseweg 304, Tilburg*.

De monsters moeten verpakt worden in houten doosjes. Geen blikken, want hierin worden de bijen vochtig en gaan rotten, zodat ze ongeschikt zijn voor onderzoek. Ook geen kartonnen doosjes, omdat de P.T.T. daar stampot van pleegt te maken.

Begeleidende brieven moeten niet worden ingesloten, maar apart worden verzonden (uit hygiënische overwegingen).

Late activiteiten

Het kan gebeuren, dat na een uitvlucht een volk langer actief blijft dan de overige. De bijen lopen dan over de voorzijde van de kast in de omgeving van het vlieggat, alsof zij „zoekende” zijn. Dat kan kloppen, want in dit geval vindt u vermoedelijk een dode moeder voor de kast. Ook wanneer u ze niet vindt kunt u meestal rustig tot moereloosheid besluiten en zo spoedig mogelijk maatregelen nemen. (Verenigen met een moerecht volk.)

Zijn meerdere volken nog laat actief, dan wordt er vermoedelijk geroofd. Deze activiteit uit zich in late uitvluchten. Het best kunt u dan de kasten even sluiten tot het donkert.

Mezen

Als men zijn waarnemingen wat verder uitstrekt tot in de omgeving van de hal, dan ziet men onder een bosje wel eens een groot aantal bijenlijken liggen, die „afgekloven” zijn. In dit geval zijn de mezen aan het werk geweest. Soms kan dit vrij onschuldig zijn, wanneer ze jacht gemaakt hebben op dode of stervende bijen. Soms zijn ze zéér lastig, wanneer ze door kloppen in de omgeving van het vlieggat de bijen naar buiten lokken, om ze daarna te verorberen. Vooral bij zesramers en „volken op één bak” kunnen ze een ramp teweeg brengen. Zelfs trachten ze de vlieggaten groter te hakken, zoals dat de specht in het groot tracht te doen.

Zelden ziet men mezen aan het „werk”. Komt de imker in de omgeving, dan gaan ze met een onschuldig gezicht luizenetjes op de bomen zoeken. Het meest afdoende middel tegen mezen (en tevens tegen katten, kippen e.d.) is het spannen van een nylon vogelnet. Deze netten zijn tegenwoordig in de handel in verschillende maten tegen ca. f 0,25 per m². Wanneer men boven de hal en vlak boven de grond een drooglijnendraad spant, kan men dit net als een gordijn voor de kasten spannen en de gehele hal afsluiten. Ook kan men het net eenvoudig over de kasten hangen op ca. 10 cm vóór het vlieggat. Deze netten belemmeren een onverwachte vlucht haast niet en is men voorbereid, dan kan men ze eenvoudig opzij schuiven. Ook katten kunnen veel onrust in de kasten veroorzaken en wilde katten laten zich evenmin als de mees trappen.

Sneeuw

Mocht sneeuw het vlieggat verstoppen, dan is dit niet erg. Sneeuw is van zichzelf poreus genoeg om voldoende lucht door te laten. Wanneer de sneeuw echter afwisselend gedeeltelijk dooit en weer bevriest, dan worden ondoorlatende lagen gevormd. Om op alles voorbereid te zijn, kan men in de meeste gevallen dus beter de sneeuw direct verwijderen.

Erger wordt het, wanneer de bijen tijdens de sneeuw een vlucht ondernemen. Dat wordt meestal bevorderd door fel zonlicht. De bijen, die zich in de sneeuw ter ruste zetten, verzinken en verkleumen snel. Het best kan men de sneeuw voor de stal verwijderen of bedekken met stro, kaf, zaagsel e.d., beter nog kan men trachten de vlucht te verhinderen door te beletten, dat er zonlicht door het vlieggat naar binnen valt. De vliegplank kan omhoog gezet worden of zelfs (tijdelijk) afgesloten. Door het vóórhangen van vloerkleden kan men hetzelfde bereiken. Ook het overwinteren op twee bakken voorkomt dit euvel (met lege onderbak).

Muizen

Ook muizen kunnen lastig zijn. Wanneer de vliegspleet niet hoger is dan 7 mm, dan kan geen muis binnendringen, tenzij de muis zich door knagen toegang heeft verschaft. Dit is echter te constateren. Veldmuizen e.d. hebben het op de honing en de raat begrepen, terwijl spitsmuizen zich aan de bijen zelf vergrijpen. Zijn de vliegspleten te hoog, dan kunnen ze met een reep moerrooster of zeefgaas van minstens 5 mm worden afgesloten. In het voorjaar moeten deze vernauwingen worden verwijderd, daar ze aanleiding kunnen geven tot stuifmeelverlies. Bevindt zich een muis in

de kast, dan moet deze kost wat kost verdreven worden. Desnoods maken we de kast open. Doen we dat niet, dan is het volk toch ten dode opgeschreven.

Te kleine vlieggaten

Bovenstaande zou u kunnen verleiden de vlieggaten té zeer te verkleinen. De vlieggaten moeten echter over de volle breedte van de kast open blijven. Anders ontstaat een gebrekkige ventilatie, waardoor de volken in ademnood komen te verkeren en de raten schimmelen door te hoge luchtvochtigheid. Geef dus uw ogen de kost! Pam.

IMKERS VERTELLEN EN VRAGEN (I)

Bijenhouders praten zo graag over hun bijen en hun ervaringen. Als ze dat niet doen, zullen het dan wel imkers zijn met hart en ziel?

Voor een moeilijkheid waar ze mee zitten, zoeken ze een oplossing of ze vragen er naar. Wanneer hun toegepaste oplossing behoorlijk gevolg had, wordt dat natuurlijk niet weggelaten in hun mededelingen. Deze kunnen zeer zeker heel interessant zijn. Die mededelingen worden daarom door zelfs heel praatgrage collega-imkers met belangstelling en graagte aangehoord. Maar ze moeten niet een beetje „te sterk gekleurd” zijn. Er moet geen „latijn” bij zijn! Want dan zal „de snoever” wel zonder pardon, misschien zelfs onbarmhartig, worden „afgetroefd” door luisterende kenners.

Laat er van de beknopte aangeleide mededelingen eens wat doorverteld worden, met daaraan gekoppelde gedachten. Het verloop van het bijenjaar kan daarbij enigermate gevolgd worden.

Het geval

Op zaterdag 14 november 1964 viel het velen op, dat er zo'n aangename temperatuur was op een herfst dag. De twee voorafgaande weken was het veel koeler geweest.

Te ongeveer 11.00 uur kwam C. M. uit H. per fiets me bezoeken. Hij „had iets” met zijn bijen. Met enige verwondering en lichtelijk verontrust zei hij: „Al haast veertien dagen dat we om zo te zeggen geen bij te zien kregen. En vandaag vliegen ze z'n best. 't Is werkelijk druk aan de kasten. Wat is dat toch? Ik zei thuis: 'k wil het weten; 'k ga het vragen. Moet ik iets doen?”

Geruststelling

C., het is niets verontrustends. Bij mij vliegen ze ook druk. Dat zullen ze wel overal doen. Het is eenvoudig en heel gewoon. Een paar weken is het zo

koel geweest, op het koude af, dat de bijen bijna niet vlogen. Dat druk vliegen komt door de warmte. Je moet niets doen; geen kassen open maken.

Kijk hier, de betrouwbare thermometer wijst 14° C. en het is licht, helder genoeg. Dat is voor de bijen meer dan genoeg aanleiding om uit te vliegen. Ze komen los en buiten de kasten om de einddarm te ledigen. Ze zullen ook wel zoeken, maar hier in de streek zal wel geen bloempje zijn waarop ze iets kunnen halen.

Het is goed, dat ze weer flink kunnen uitvliegen. Dan is de kleine kans dat ze roer krijgen tijdens een lange winterzit nog verminderd. Misschien dat ze gauw genoeg weer vastzitten en mogelijk voor een hele tijd, eer de winter eens voorbij zal zijn. Maar daarover hoeft ge ook geen zorgen te hebben. Als de bijen maar goed in het voer zitten en niet gestoord worden.

Dan houden de bijen hier in Nederland het desnoods wel uit, dat ze gedurende de winter in drie maanden of zelfs langer, niet buiten de woning komen zonder nadelig gevolg. Wel moeten ze altijd contact kunnen houden met de voeder-voorraad.

Daartoe kan het beter zijn, dat ze maar acht ramen ter beschikking hebben in plaats van tien, als de imker in de tweede helft van september de wintervoorraad invoedert. De verstandige imker zet daarom wel een goed afsluitend verkleinblok in zijn tienraamskasten, zó dat de bijen op acht ramen komen te zitten. Dan moeten ze de wintervoorraad ook compacter, beter aanengesloten, in de raten bergen.

Ook dode bijen

Gedurende de winterzit, ook al in de novembermaand, sterven altijd wel wat bijen, die „afge-

leefd" zijn. Het kan ook zijn dat er sterven door *Nosema*-ziekte.

Op dagen als deze 14e november worden dan de dode bijen, die tussen de raten hangen of op de bodem liggen, door de opruimdienst naar buiten gesleept. Veelal zelfs in de vlucht meedragen. Ze worden dan een eindje van de woning weggebracht. Ook bijen betrachten de hygiëne.

Verschil met voorjaar

De 14e november was de temperatuur 's namiddags tot boven 14° C. opgelopen bij matige W.Z.W.-wind. En het vooruitzicht voor de daaropvolgende nacht was, dat ze niet beneden 8° zou dalen.

Als het in het voorjaar zulk weer is, zijn de bijen heel wat aktiever dan ze in november kunnen zijn. Dit is geheel in overeenstemming met al het levende in de natuur, dus ook overeenkomstig het leven en de drift van het bijenvolk.

Zo bijvoorbeeld op 9 april 1964 vlogen de bijen 's voormiddags om 10.00 uur al flink en er kwamen er toen al heel wat thuis met stuifmeel. De temperatuur was die dag om 12.00 uur 12° C. Natuurlijk kwam er toen ook nektar binnen.

Ook licht en vocht

Het is gemakkelijk op te merken dat ook licht en vocht in combinatie met de temperatuur invloed hebben op het al of niet uitvliegen van de bijen.

Bij een temperatuur van 8 à 9° C. en aanwezigheid van rechtstreeks zonlicht, dan is er geen vocht van regen of mist, zullen de bijen al uitvliegen.

Is er een hogere warmtegraad dan 8° C. terwijl het mistig is of regent, dan blijven de bijen binnen.

Zo was op 19 november 1964 de temperatuur om 12.00 uur 11° C.; de bijen vlogen, het was helder en droog. Maar op 20 november 1964, toen de

temperatuur om 12.00 uur ook 11° C. bedroeg en het wat mistig was, vlogen ze niet.

P. H. MARTENS

De specht door Ir. J. Mommers

Op het ogenblik dat ik dit schrijf ligt Ambrosiushoeve onder de sneeuw. De groene specht laat zijn luide roep horen. We zullen nu goed op moeten letten, want deze anders zo nuttige vogel kan in korte tijd zeer veel schade doen. Vooral als er sneeuw ligt komt hij graag op de bijen af. In zeer korte tijd hakt hij met zijn snavel een gat in de bijenkast en vangt met zijn lange tong de bijen van de tros.

Onderstaande foto toont duidelijk dat hij niet alleen oude versleten kasten aankan. Een splinternieuwe spaarkast werd in

korte tijd totaal vernield. Ook het bijenvolk ging ten gronde.

Als de kasten in een stal staan kan de specht geweerd worden door er een afsluiting met gaas voor te maken. Anders wil het spannen van zwarte dunne draden ook wel eens helpen, maar geheel afdoende is dit niet.

In Nederland komen de grote bonte specht, de kleine bonte specht, de groene specht en de zwarte specht als standvogel voor en nog een paar andere zeldzaam als gast. Ze komen alle voor in bosrijk gebied. Ze leven voor een groot deel van schadelijke insecten.

De specht heeft een gat gehakt in een splinternieuwe spaarkast.

UIT DE JAAGKIEPS

Gebruik bijengift in Rusland

In Rusland en andere Oost-Europese landen komt bijengift onder de naam van Virapin of Apisartion voor de geneeskunde in de handel. Maar daar het rechtstreeks toedienen van het vergift door de bijen de beste uitwerking heeft, heeft men kleine kistjes ontworpen, waarin meer dan 100 bijen kunnen zitten. Deze kistjes hebben een voerbakje en een uitlaat waaruit één bij naar buiten kan komen. Deze wordt met een speciaal voor dat doel ontworpen pincet gepakt en op de plaats waar de patiënt moet worden gestoken, geplaatst. Hierdoor gaat geen tijd verloren en wordt het vergift geheel gebruikt. Het blijft een groot probleem, zelfs in Rusland, waar meer dan 10 miljoen bijenvolken zijn, en waar het bijengift een belangrijke rol speelt, genoeg vergift te produceren voor de behandeling van bepaalde ziekten, zonder belangrijk nadeel toe te brengen aan de bijen.

„Vooral het vernietigen van bijen, die zo nuttig zijn voor de mensen is niet redelijk noch menselijk”. Voor het winnen van het gift gaat men daarom in Rusland als volgt te werk:

Men pakt de bij met het speciaal daarvoor gemaakt pincet en plaatst deze op een geprepareerde plaat van glas of kunststof, waarop

de bij haar gift achterlaat zonder het leven daarbij te verliezen, daar zij haar angel niet kwijt raakt. Op één plaat kan men zo ongeveer 300 bijen hun vergift laten afscheiden. Twee van deze platen worden, met het vergift er tussen, samengevoegd en men kan deze gemakkelijk als brief overal heen zenden, zelfs naar Afrika en Amerika. Het vergift behoudt op deze wijze 2 jaar zijn kracht. (Gazette Apicole 1964/7.)

Bijenteelt in Siberië

De naam Siberië heeft altijd nog iets lugubers en het is bijna niet te geloven, dat in dit ruwe land de bijenteelt nog met goed gevolg uitgeoefend kan worden. In La Belgique Apicole 1964/6 vinden wij enige gegevens overgenomen uit het blad „Vcelarstvi”.

Er zijn in dit uitgestrekte gebied meer dan één miljoen bijenvolken, de meeste ervan worden gehouden op coöperatieve- en staatsboerderijen, maar 40.000 imkers bezitten nog persoonlijk 300.000 kasten. Het meest voorkomende kasttype is de Dadant-Blatt, maar men gaat in de laatste tijd over naar de Langstroth-Root kast, die handiger is. De toendra's in het noorden gaan naar het zuiden over in bossen en dan in steppen. Het vasteland-kli-

maat geeft een zeer strenge winter met in het zuiden nog temperaturen van 45 tot 50 graden vorst, gevolgd door een plotselinge lente, waarin nog vorst-perioden voorkomen en dan een korte warme, ja zeer warme zomer. Het land wordt voldoende besproeid.

Na een snelle ontwikkeling der bijenvolken in het voorjaar, vooral door de esdoorn, volgt een dracht zo overvloedig, dat gewichtstoename van 20 tot 25 kg per volk per dag geen zeldzaamheid zijn.

Eén van de voornaamste drachtplanten is de framboos, die een uitstekende honing geeft en die wel meer dan 20 miljoen ha bezet en één ha van dit gewas wordt geschat meer dan 600 tot 700 kg honing te geven. Verder wordt een wilgensoort als goede drachtplant genoemd.

Een goed bijenhouder krijgt minstens 60 tot 80 kg per volk, in goede jaren 150 kg. Op de coöperatieve boerderij Belka bereikte een imker een gemiddelde van 195 kg, sommige volken brachten 300 tot 350 kg en het beste 431 kg op. Men heeft boerderijen met 5.000, 10.000 ja zelfs 15.000 volken.

Om de strenge winters door te komen, die 25 tot 30 kg honing per volk vragen, moeten de volken speciaal behandeld worden. Daarom past men hier ook langzamerhand de methode van Noord-Amerika en Canada toe, de bijen in het najaar te doden en naakte volken (packages) uit de streken aan de Zwarte Zee, waar het voorjaar twee maanden eerder begint, te laten komen.

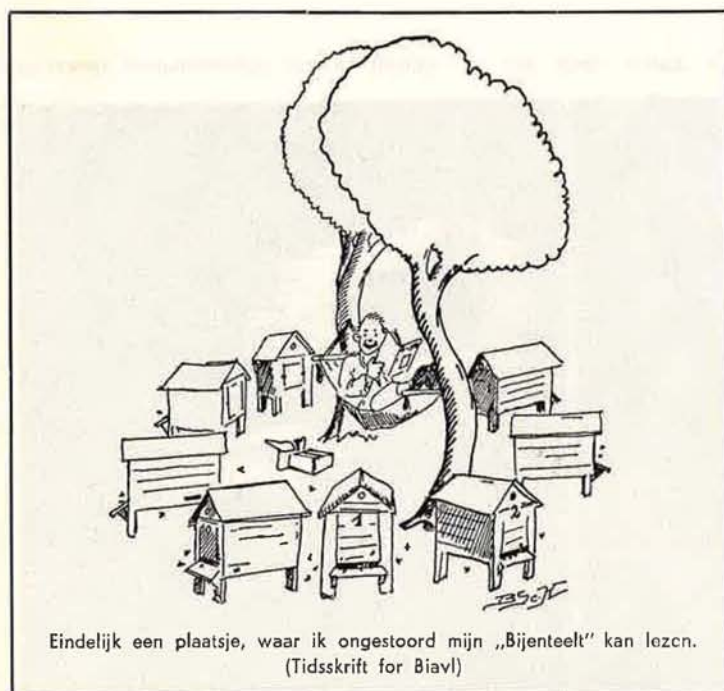
Is 'de bakermat' van de bijenteelt in Turkije te zoeken?

Van de heer Meyer te Babberich kregen wij het volgende krantenknipsel uit de Gelderlander 1964 7/11:

Al voor 9000 jaar bijenteelt in Turkije.

Tot dusver werd het begin van de bijenteelt op het derde millennium voor Christus gedateerd. Als bakermat van de imkerij werd Egypte beschouwd. Deze hypothese werd niet alleen gesteund door de talrijke soorten van wilde bijen, die in beneden Egypte werden aangetroffen, maar vooral door het grote aantal afbeeldingen van bijen die uit die periode dateren.

Eén van de eretitels der beneden-Egyptische koningen luidt zelfs „Heer der Bijen”. Deze tot nu toe nauwelijks in twijfel getrokken theorie is thans door een publikatie van het Brits Archeologisch Instituut te Ankara aan het wankelen gebracht. In een tempel in het buurtschap Chatal Hüyük in Zuid-Anatolië werd een muurschildering

Eindelijk een plaatsje, waar ik ongestoord mijn „Bijenteelt” kan lezen.
(Tidsskrift for Biavl)

ontdekt waarop afbeeldingen van bijen en bijenkorven daterend uit het zevende millennium voor Christus.

Daardoor was tegelijkertijd bewezen dat de oorsprong van de bijenteelt niet in Egypte, maar in Klein-Azië moet worden gezocht en dat de bijenteelt daar voor minstens 9000 jaar bekend was. De bij blijkt dus een van de oudste huisdieren van de mens. (Onze hartelijke dank voor het toezenden van bovenstaande).

Honingwijn in de V.S.

In Gleanings 1964/6 vinden wij een uitgebreid artikel over het maken van honingwijn. Het is van de hand van een medewerker van de entomologische afdeling van de Cornell-universiteit, dr. Morse. Hij zegt dat een goede honing- of honing-vruchtenwijn, die ongeveer 12½% alkohol bevat, met enige zorg thuis kan worden gemaakt. Het artikel heeft voor ons verder geen waarde, daar het maken van alkoholhoudende dranken in ons land verboden is. In de V.S. is dat niet het geval, daar het hoofd van elk gezin tot 200 gallon (1 gallon = ± 4½ liter) wijn voor gebruik in eigen huis mag maken, als hij daarvoor toestemming heeft gekregen.

Verzorging en teelt

In de Nordwestdeutsche Imkerzeitung 1964/7 staat een artikel van H. A. Eckmeijer met de titel „Hoe beter de verzorging, hoe groter de opbrengst“.

Hij doet hierin uitkomen, dat men er niet is als men alleen de teelt (Zucht) van rasechte koninginnen toepast, ook de verzorging (Pflege) is van groot belang.

In Duitse vakkringen meent men dat bij overgang van het „Land-ras“ op doorgeteelde Carnica de opbrengst 30% verhoogd kan worden. Dat is niet genoeg, maar door verzorging kan men nog meer verkrijgen. En onder „verzorging“ verstaat Eckmeijer het tijdig en doorlopend voedsel geven, om zo steeds zeer sterke volken voor een bepaald dracht te hebben.

Het reizen met zijn bijen is van groot belang. Een slagzin van onze oostelijke collega's is: Benzine is het beste voedsel voor bijen.

Schrijver haalt de volgende uitspraak van dr. Wahl, Marburg aan: Een bijenvolk kan reeds met voldoende voorraad honger lijden, namelijk wanneer het niet voldoende kan halen en van zijn voorraad inteert, hetgeen tot gevolg heeft dat het niet meer voldoende bouwt of broed aanzet. Dit werkt gunstig voor het optreden van Nosema: het beste wapen

tegen deze ziekte is een doorlopend aanbod van voedsel.

Hoeveel honing is er nodig om was te maken?

Volgens H. Zecha, Wenen hebben vroegere onderzoekers beweerd, dat voor het maken van een pond was 20 pond honing nodig was. Maar een eenvoudig rekensommetje laat zien dat dit overdreven is: Was bestaat, evenals honing uit de grondstoffen koolstof, waterstof en zuurstof. Maar terwijl 100 gram was 82 gram koolstof bevat heeft honing slechts 28 gram koolstof. Theoretisch hebben de bijen voor het maken van 100 gram was rond driemaal zoveel honing nodig. Houdt men er rekening mee, dat bij de biochemische omzetting van honing tot was nog meer honing nodig is, kan men aannemen dat voor 1 kg was 4 kg honing nodig zijn. (Bienenvater 1964/6).

Rassenteelt in Engeland

In de Engelse tijdschriften lezen wij, in tegenstelling met de Duitse, weinig over verbetering van het bijenras. In het British Beejournal 1964-4/VII staat een mededeling van een lezer, die een bijenteeltclub wil oprichten om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn rassen voort te brengen, geschikt voor de verschillende klimatische toestanden in Engeland.

Aantal ingevoerde bijenvolken en koninginnen in Engeland

In Engeland is men niet bang om bijen in te voeren. Dit blijkt uit de cijfers, die men in het nummer van 20 juni van bovengenoemd blad kan vinden:

In 1963 werden in Engeland 4.500 koninginnen ingevoerd, en wel 3.900 uit Italië, 490 uit de V.S., 62 uit Australië en 42 uit Frankrijk. Verder werden er meer dan 2.500 naakte volken (packages) grotendeels uit de V.S. maar ook uit Frankrijk, ingevoerd. (De invoer was nodig door de grote sterfte van bijenvolken door de zeer strenge winter 1962/63).

Honinginvoer in Zuid-Afrika verboden

Maar in Zuid-Afrika is men erg bang dat bijenziekten, die daar niet voorkomen, ingevoerd zullen worden. De bepalingen zijn dan ook zeer streng, zo is niet alleen de invoer van honing verboden, maar ook van alle preparaten, die honing bevatten: papier om vliegen te vangen, medicijnen, gelaatscrème en andere mengsels ook die koninklijk voedsel (K.V.) bevatten.

Een imker uit Australië, die Engeland bezocht had, had daar een half-pounds pot echte Schotse heidehoning gekocht om mee te nemen naar zijn vaderland. Maar op de terugreis deed hij Zuid-Afrika aan met het gevolg, dat hij zijn honing niet mocht meenemen, maar in depôt kon achterlaten. Toen hij weer wilde vertrekken, was de honing niet te vinden. Nadat hij weer in Australië was teruggekeerd, kreeg hij na enige weken uit Zuid-Afrika bericht, dat zijn honing alsnog gevonden was en op zijn kosten nagezonden was. Dit kostte de eigenaar enige ponden. (Australasian Beekeeper 1964/5).

Miss Honey Bee

In de V.S. ging een heer genaamd Mr. Bee, wiens vrouw in verwachting was, naar een honinghandel. Hij wilde bij de geboorte van zijn kind zijn kennissen geen sigaren maar iets origineels aanbieden. Het werd een geschenk in honing. De winkelier die hem de honing verkocht, raadde hem aan zijn kind als het een meisje was, Honey Bee te noemen en Sunny Bee als het een jongen was. (Am. Beejournal 1964/9).

What is in a name: Een imker in ons land, in wiens gezin „de imkerij een ereplaats inneemt“ gaf zijn dochtertje de naam van Imka.

(vervolg op pag. 15)

Afd. Bijenteelt van het Landbouwschap Jaarverslag 1963

Voor de zittingsperiode 1963-64 werden op voorstel van de organisaties van bijentelers, resp. de drie landarbeidersbonden, door het bestuur de volgende personen benoemd tot lid, resp. plv. lid, van de afdeling Bijenteelt. De Algemene Nederlandse Imkersvereniging heeft tot nog toe geen gebruik gemaakt van het recht om een lid resp. plv. lid voor te dragen.

Leden:

Mr. L. R. J. ridder van Rappard, te Gorinchem,
voorzitter

P. L. Lammers te Oss, plv. voorzitter
A. H. v. d. Berg te Egmond-Binnen
L. P. A. Laumans te Tegelen
G. J. Lieshout te Soest
H. G. Maagendans te Arnhem
G. J. A. Meijer te Babberich
W. Meijer te Wolvega

Plaatsvervangende leden:

J. Frens te Ommen
J. Lauwers te Tilburg
W. Assink te Enschede
Th. H. J. Beijer te Heerlen
C. Pater Jzn. te Bunnik
B. Th. Kinkelaar te Nijmegen
H. Z. Veenstra te Wolvega.

Op voorstel van de afdeling werden de heren H. Seununga te Wageningen en drs. J. Sweere te Bostel benoemd tot adviserend lid. De vergaderingen werden ook bijgewoond door de heer ir. J. Mommers, rijksbijenteeltconsulent alsmede door de secretarissen van de organisaties van bijentelers. De heer H. G. Maagendans vertegenwoordigde de afdeling Bijenteelt in de Bestrijdingsmiddelencommissie van het Landbouwschap.

Algemeen

De uitzonderlijk strenge en langdurige winter van 1962/63 heeft ook voor de bijenvolken ernstige gevolgen gehad. Bij strenge koude zitten de bijen zeer dicht op elkaar. Houdt de koude nu zeer lang aan dan kan het samengebalde volk de buitenste raten met voedsel niet bereiken. Uiteraard hebben ook andere factoren zoals ziekte, minder goede inwintering van het volk en te zwakke volken de grote sterfte van de bijenvolken in de hand gewerkt. Voorts kwam een groot aantal volken zo zwak uit de winter te voorschijn, dat het samenvoegen van volken noodzakelijk was.

Het aanbod van bijenvolken voor de bestuiving van o.a. het fruit kon dus niet groot zijn. Mede door de zeer gunstige bestuivingsresultaten van de bijen in het voorgaande jaar was de vraag van de fruittelers daarentegen buitengewoon groot, met als gevolg, dat de fruittelers veelal hogere ver-

goedingen dan het minimum-bedrag hebben gegeven voor het plaatsen van een bijenvolk in de boomgaard.

Het koolzaad in de Flevopolder leverde een zeer goede honinggoest op. Meer dan 70 pond honing per volk was geen uitzondering.

De voorzomer was gunstig voor de ontwikkeling van de bijenvolken. De zomer werd gekenmerkt door veel regen, wat uiteraard de honinggoest ongunstig heeft beïnvloed. De heide heeft over het algemeen dan ook een matige tot slechte oogst gegeven.

Mede in verband met de sterk oplopende wereldmarktprijzen voor suiker en honing waren de opbrengstprijzen voor de Nederlandse honing dit jaar aanzienlijk hoger dan in de voorgaande jaren. In december werd het geldende vervoersverbod van bijen in verband met de bestrijding van de mijtziekte (acariose) van en naar een aantal in Zuid-Limburg gelegen gemeenten uitgebreid met de gemeenten Amby en Ubach over Worms. Nieuw was eenzelfde vervoersverbod van en naar de gemeente Zuiddorpe (Oost-Zeeuws Vlaanderen).

Het overleg tussen fruittelers en imkers

In het verslagjaar is de contactcommissie van Fruit- en Bijentelers bijeengewoest in februari en december. In de eerste vergadering werden de huurvoorwaarden voor 1963 vastgesteld. Deze voorwaarden waren vrijwel gelijk aan die voor 1962.

De tweede vergadering was gewijd aan de regeling voor 1964. Aan de voorbereiding van deze vergadering is de laatste maanden van het verslagjaar door de afdeling Bijenteelt bijzonder veel aandacht besteed. De ervaringen van het afgelopen voorjaar hadden nl. geleerd, dat de oude regeling voor het oplossen van geschillen tussen een fruitteler en een imker te weinig houvast bood. Ook is de vraag gezien of de vergoeding per volk, mede in verband met de wenselijkheid het aanbod van bijenvolken voor de bestuiving te vergroten, niet moest worden verhoogd. Op 20 december zijn de voorstellen van de imkers besproken in de contactcommissie. Er werd volledige overeenstemming bereikt over een gewijzigde opzet van de regeling, over het oplossen van geschillen door een kleine commissie en over een belangrijke verhoging van de vergoedingen per volk. In deze vergadering is voorts gezien langs welke andere wegen zou kunnen worden gekomen tot een toename van het aantal voor de bestuiving van het fruit beschikbare bijenvolken. Uiteraard heeft ook het voorkómen van spuutschade de volle aandacht gehad.

Omtrent de vergoedingen werd het volgende overeengekomen:

1. De door de fruitteler verschuldigde vergoeding bedraagt per bijenvolk:
 - a. f 35,— voorzover het betreft kastvolk en

- f 25,— voorzover het betreft korfvolk per periode van maximaal drie weken bij plaatsing onder staand glas;
- b. f 25,— voorzover het betreft kastvolk en f 20,— voorzover het betreft korfvolk per periode van maximaal vier weken bij plaatsing in de open lucht bij meloenen en aardbeien onder plat glas;
- c. f 15,— voorzover het betreft kastvolk en f 12,50 voorzover het betreft korfvolk bij plaatsing in de open lucht bij overig fruit.
2. Tenzij anders wordt overeengekomen, komen de kosten van vervoer der bijenvolken ten laste van de fruitteler.

Bestrijdingsmiddelencommissie

Voor de nieuwe zittingsperiode heeft het bestuur overeenkomstig het advies van de afdeling de volgende personen benoemd tot lid van de commissie: P. A. M. van Dongen te Steenbergen; L. P. A. Laumans te Tegelen; H. G. Maagendans te Arnhem; W. Meijer te Wollega; Tj. Stienstra te Leeuwarden en B. A. H. Visser te Arnhem. De heer H. G. Maagendans werd benoemd tot voorzitter.

De commissie heeft in het verslagjaar in het bijzonder aandacht besteed aan de uitvoeringsvoorschriften van de Bestrijdingsmiddelenwet en aan de moeilijkheden rond het koolzaad in de polder Oostelijk-Flevoland.

De voorstellen zijn vervolgens besproken in de Bestrijdingsmiddelencommissie van het Landbouwschap, waarna de delegatie van het Landbouwschap de verlangens van de imkers in de Rijksbestrijdingsmiddelencommissie naar voren heeft gebracht. Het stemt tot grote voldoening, dat de Rijksbestrijdingsmiddelencommissie in haar advies aan de betrokken ministers over de ontwerp-uitvoeringsbepalingen van de wet, o.m. in het bijzonder de aandacht heeft gevestigd op de gevaren, welke eventueel voor bijen en pluimvee bestaan bij het toepassen van bestrijdingsmiddelen.

In de Flevopolder zijn er moeilijkheden geweest over het koolzaad, omdat de directie — om overigens begrijpelijke redenen — aanvankelijk niet bereid bleek voor een gedeelte van de oppervlakte koolzaad zo nodig het bestrijdingsmiddel thiodaan te gebruiken. Dit insecticide doodt de koolzaadkevers wel, doch de bijen niet. In een bespreking met het hoofd der Cultuurtechnische afdeling van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders kon worden bereikt, dat er voor de bijen toch een oppervlakte koolzaad van ca. 600 ha werd beschikbaar gesteld.

Komkommercommissie

Op advies van de commissie is ook een vertegenwoordiger van de hoofdafdeling Tuinbouw in de Komkommercommissie opgenomen. De samenstelling was als volgt: de heer P. Klapwijk te Rotterdam (voorzitter); N. P. v. d. Berg te Rotterdam

(namens de tuinders); Joh. Hilvers te Emmen; H. G. Maagendans te Arnhem; C. Pater Jzn. te Bunnik en B. A. H. Visser te Arnhem.

De gevestigde opvattingen inzake het kunnen tengaan van zaadkomkommers in enkele belangrijke komkommerteeltgebieden zijn in het verslagjaar belangrijk gewijzigd. In de meeste gebieden houdt men echter nog vast aan de vermeende oplossing van het in de bloeitijd doen verplaatsen van de bijenvolken naar andere oorden. De opkomst van de nateeltkomkommers heeft tot gevolg, dat de bijen eerst in oktober weer terug zouden mogen komen, hetgeen evenwel onoverkomelijke moeilijkheden oplevert in verband met de inwintering. De commissie heeft als haar mening uitgesproken, dat het desnoods toelaatbaar is de bijen tot uiterlijk begin september te verbannen.

Eenmalige suikerlevering

De vraag of het in verband met kostenbesparingen geen aanbeveling verdient voortaan eenmaal per jaar — en dan in de zomer — gedenatureerde suiker voor de bijenvolken te distribueren is uitvoerig besproken in de bijenteeltorganisaties. Eveneens is deze vraag besproken met het dagelijks bestuur van de Algemene Nederlandse Imkersvereniging (A.N.I.).

De afdeling Bijenteelt kwam tot de conclusie dat de voordelen belangrijk groter zouden zijn dan de nadelen en besloot derhalve aan het dagelijks bestuur voor te stellen een desbetreffend verzoek te richten tot de staatssecretaris van Financiën.

In dit schrijven is ook gevraagd de mogelijkheid te willen openen tot invoer onder vrijdom van accijns van Belgische bijensuiker. Indien de prijsverhouding van de witsuiker in de beide landen toelaat, zouden de denaturatie en de distributie van bijensuiker in de Benelux-landen, meer kunnen worden geconcentreerd, hetgeen eveneens zeer aantrekkelijke besparingen tot gevolg kan hebben, zulks temeer, omdat in België de denaturatie wordt verricht door de betreffende suikerfabriek(en).

In een schrijven d.d. 11 oktober 1963 deelde de heer staatssecretaris mede termen gevonden te hebben om aan de beide verzoeken van het Landbouwschap gevolg te geven.

Overige onderwerpen

De afdeling schonk voorts o.m. aandacht aan:

- de plaats van de bijenteelt in de voorlopige plannen inzake een permanente landbouwmanifestatie
- de provinciale subsidies voor land- en tuinbouw cursussen
- het onderzoek naar de drachtwaarde van land- en tuinbouwgewassen
- verbetering van de bijenweide in Nederland, met name door de aanplant van honing en stuifmeelgevende bomen, struiken en planten te propageren
- internationale bijenteeltaangelegenheden.

Drijfvoeren in het voorjaar

Laat ik dit artikel beginnen met de mededeling, dat naar mijn mening drijfvoeren in de zin waarin wij dat woord meestal gebruiken — voeren van suikerwater — in het voorjaar geen effect heeft. Dat is indertijd wel heel duidelijk aangetoond door Dr. Eva Crane met een groot opgezette proef met een zeer groot aantal volken, verspreid over geheel Engeland. De ene helft van die volken kreeg tot een zeker tijdstip drijfvoer in de vorm van suikerwater, de andere helft niet. Het resultaat was, dat er geen verschil bleek te bestaan tussen de hoeveelheid broed in de wel en de niet gevoerde volken.

Als onverwachte bijzonderheid bleek uit deze proef, dat in streken, waar de bijen in het voorjaar dicht bij de stal geen drinkwater ter beschikking hadden, het voeren van suikerwater wel hielp. Dat kwam echter niet door de suiker, maar door het water waarin die suiker opgelost was!

Dat drijfvoeren in het voorjaar geen gunstige invloed heeft op de omvang van het broednest, ligt eigenlijk ook wel voor de hand: er is voedsel genoeg in de raten opgeslagen en de bijen willen in het voorjaar van nature wel vooruit. (Dat is dus heel anders dan in het najaar; dan zijn de volken van nature geneigd om het broednest in te krimpen.)

Laten we nu die voorjaarsontwikkeling eens nader bekijken.

Vorjaarsontwikkeling

Eind januari of begin februari begint de koningin meestal haar eerste eitjes te leggen. Nu heeft dat prille broednestje meestal niet zoveel om het lijf. Het gebeurt zelfs niet zelden, dat de koningin het leggen weer staakt. Hoewel het eigenlijk niet mag, heb ik dikwijls zo'n vroeg broednestje geïnspecteerd en niet zelden vond ik alleen maar gesloten en uitlopend broed.

Maar in normale jaren kunnen we aannemen, dat de vorming van een echt broednest omstreeks half februari begint. Het omvat dan dikwijls ongeveer drie raten. Na 21 dagen lopen in het midden de eerste bijen uit en dan begint de koningin in de leeggekomen cellen haar tweede legronde. Daarbij breidt zij het broednest meestal uit tot 5 of 6 raten. Weer 21 dagen later loopt in het midden dat tweede broednest uit en de koningin begint aan haar derde ronde. Weer 21 dagen later begint in het midden het broed van die derde legronde uit te lopen. Het is dan 63 dagen geleden, dat de koningin serieus met de vorming van een broednest begon, twee maanden dus, en op dat ogenblik is het volk meestal aardig

op „vlieghoogte" gekomen... als het een normaal voorjaar is. Dat is juist de tijd, waarop we de volken voor het fruit op vlieghoogte moeten hebben.

We hebben het nu al een paar jaar achtereen meegemaakt, dat deze „normale" gang van zaken doorkruist werd door langdurige koudeperiodes tijdens de voorjaarsontwikkeling.

Slechtweerperiodes

Wat zijn nu de gevolgen van die slechtweerperiodes? Laten we daarvoor in gedachten dat broednestje op 15 februari eens bekijken. De larfjes, die geboren worden, hebben voedsel nodig. Voor zover dat voedsel bestaat uit honing of suiker, hebben de bijen daaraan geen gebrek. Maar daarvoor is ook stuifmeel nodig. En het komt vrij dikwijls voor, dat dat niet of in slechts geringe hoeveelheid aanwezig is.

Nu kunnen de bijen de larven wel een poosje voeren ten koste van de in hun eigen lichaam opgeslagen eiwitten en vetten. Maar daar komt spoedig een eind aan.

Als de bijen in het vroege voorjaar kunnen uitvliegen, b.v. op hazelaar en els, halen ze daarvan wel wat stuifmeel. Dat is

niet van de beste kwaliteit, het is weinig beter dan stuifmeel-surrogaten, maar 't is beter dan niets. Pas als crocus en wilg gaan bloeien, komt er bij goed weer een flinke hoeveelheid volwaardig stuifmeel binnen.

De narigheden beginnen echter, als er weinig stuifmeel in de raten is opgeslagen en als de bijen die geringe voorraad niet van buiten kunnen aanvullen. Ook in die gevallen heb ik dikwijls volken gezien, waarin de koningin het leggen had gestaakt en die alleen maar vergezeld en uitlopend broed hadden. Als het héél erg is, worden er zelfs niet genoeg jonge bijen geboren om de afstervende oude bijen te vervangen. Het volk wordt dan zienderogen kleiner. Slaat het weer eindelijk om, dan forceren ze nog wel een broednestje, maar door het steeds kleiner wordende aantal bijen kunnen ze dat niet warm houden en het volk „gaat als een nachtkaa uit". Vooral als zo'n klein volkje ook nog Nosema heeft, is er geen redden meer aan.

En dat betekent dus altijd, ook als het niet zo tragisch verloopt, dat we de volken voor het fruit niet tijdig op vlieghoogte hebben,

Wat kunnen we doen?

De vraag rijst wat we in zo'n ongunstig voorjaar kunnen doen om de bijen te helpen. Suikerwater voeren helpt niet. Suiker hebben de volken trouwens genoeg in de raten opgeslagen. Het gaat om het stuifmeel!

De eerste drie remedies, die ik u in overweging geef, kunt u nu niet meer toepassen. Dat had vorig jaar al moeten gebeuren.

De vierde remedie kunt u wel toepassen.

1. We dienen er in september steeds terdege op te letten dat we alle stuifmeelraten waarover een volk beschikt, hoe dan ook, in de kast laten. Ik zie bij de imkers in het voorjaar dikwijls raten, waar een fijn poeder uit valt als je ze scheef houdt en nog meer als je er even op klopt. Dat is het droevige restant van door de stuifmeelmijt aangetast stuifmeel.

Ik zie in het voorjaar ook vaak raten met op de plaatsen waar stuifmeel zat een welige schimmelgroei. Kijk, dat stuifmeel is het nu juist, waaraan de bijen in het voorjaar zo'n schreeuwende behoefte kunnen hebben.

2. Onze oude korfimmers hadden altijd een flinke voorraad stamphoning. Ze sneden in de herfst de raten uit de volken die ze gingen „slachten”. De stukken raat waar stuifmeel in zat, kwamen in een aparte ton. Dat werd aangestampt en met een laagje honing overgoten. En in het voorjaar kreeg ieder volk regelmatig een lik van deze stamphoning, aangelengd met evenveel koud water.

De kastimker snijdt in het najaar alleen de raten uit, die ondeugdelijk zijn geworden, die te zwart zijn en die teveel darre-cellen vertonen. Daarbij neemt hij maar zelden de kleine moeite om de stukken raat met flink stuifmeel erin in een honingbus te doen en die te behandelen op de wijze, waarop de

oude korfimmers dat deden. En daardoor staat de kastimker dikwijls machteloos als het in het voorjaar gaat knijpen.

Maar: stamphoning kan je niet alleen in het najaar maken. Als de volken terugkomen van fruit en koolzaad of van andere drachten, zitten er vaak hele „stuifmeelplanken” in. Omdat we te zuinig zijn, snijden we die vaak niet uit om ze in onze stamphoningbus te doen. We vinden het zonde van de raten. Maar, dat is een zuinigheid die de wijsheid bedriegt. Ik zei al, dat u er nu niets meer aan kunt doen, maar het is een wenk voor het komende bijenseizoen.

3. Om ons van een goede stuifmeeldracht in het voorjaar te verzekeren, is het van groot belang overal waar dat mogelijk is crocussen te planten (in het najaar) en wilgen te stekken (als de vorst straks uit de grond is). Ik zie ieder jaar tal van imkerstuinen, waar geen crocus en geen wilg in staat. Vergeten we de wilgen dit voorjaar nu eens niet? Afgesproken? Volgend jaar hebt u waarschijnlijk de eerste bloei al en het jaar daarop beginnen ze al rijk te bloeien.

4. Wat we wel kunnen doen is: de bijen als dat nodig is een stuifmeelsurrogaat toedienen. Het is niet ideaal, vers stuifmeel van crocus en wilg is beter. Maar het is beter dan niets. Er zijn allerlei stuifmeelsurrogaten. De meeste hebben het bezwaar dat ze gaan schimmelen. Een groot voordeel van magere melkpoeder is, dat het niet gauw schimmelt.

Men kan het surrogaat het beste op de raten leggen op een stuk papier of cellofaan en alles daarna weer lekker warm toedekken. Het beste gaat dat in de vorm van een soort deeg of „vlaai”, die men als volgt kan samenstellen:

1 kg magere melkpoeder;

1 kg poedersuiker;

1,25 kg honing.

Men kneedt het goed dooreen.

Het is beter om het volk na toediening van een vlaai met rust te laten, maar als u uw nieuwsgierigheid niet kunt bedwingen, bemerkt u dat er al spoedig een hele pels van bijen op zit. Na een week is een vlaai ter grootte van uw hand helemaal verdwenen. Is het weer intussen omgeslagen, dan behoeven we geen nieuwe voorraad te geven. Anders herhalen we het nog een of meer malen.

Het kiezen van het juiste tijdstip is niet zo gemakkelijk. Doe het in ieder geval niet voor begin maart. Wijst de voorspelling van De Bilt of van Gerrit op een langdurige slechtweelperiode, dan geen ogenblik wachten.

Beterschap beloven

We hebben allemaal op oudejaarsavond een aantal goede voornemens gemaakt. Op het ogenblik waarop u dit leest hebt u natuurlijk de helft van die voornemens niet ten uitvoer gebracht en de andere helft bent u glad vergeten. Ik zou het echter erg prettig vinden als we het voornemen niet vergaten om alle overtollige „stuifmeelplanken”, die we in onze kasten tegenkomen, te verwerken tot stamphoning. Als het ons aan het hart gaat vanwege de mooie raat, moeten we maar denken dat we er dubbel voordeel van hebben: als we in de plaats van zo'n stuifmeelplank een uitgebouwde raat of een raam met kunststraat geven, belegt de koningin die en krijgen we méér bijen voor de dracht. Een voordeel is natuurlijk ook, dat we in het voorjaar veel rustiger slapen als we een goede hoefvelheid stamphoning in voorraad hebben, die we onze volken zo nodig kunnen toedienen.

Verder in september alle raten met stuifmeel zo veel mogelijk in de volken laten en . . . wilgen stekken en crocussen planten!

Afgesproken?

G.

Het koolzaad in de Flevopolder en de bijen

Op 3 december 1964 heeft een bespreking plaats gehad tussen de Directie voor de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders en een vertegenwoordiging van de imkers (bestaande uit de heren H. G. Maagendans, Ir. J. F. Mommers en ondergetekende). In deze bespreking is van de zijde van de imkers een nadere toelichting gegeven op het reeds eerder verzonden schriftelijk verzoek aan de genoemde Rijksdienst om ook in de komende jaren een gedeelte van de oppervlakte koolzaad voor de honingbijen toegankelijk te willen stellen en hiermede dan rekening te willen houden bij het bestrijden van de koolzaadkevers in de bloeitijd.

Ofschoon inwilliging van dit verzoek bepaalde onaantrekkelijke kanten heeft voor de verbouw van koolzaad, is vooral op grond van het belang van de bijenteelt voor het geheel van de Nederlandse land- en tuinbouw, door de Directie toch een voor de imkers gunstige beslissing genomen. In de komende jaren kunnen de imkers er dus op rekenen, dat van de oppervlakte koolzaad in de Flevopolder jaarlijks omstreeks 500 ha in de bloeitijd zodanig met een voor de bijen niet of weinig giftig insecticide zullen worden bespoten.

De delegatie van de imkers heeft bij het vernemen van het besluit gaarne van haar erkentelijkheid en dankbaarheid ervoor doen blijken.

Nader overleg — waarbij dan uiteraard ook de toezichthoudende imker, de heer Wietsma zal worden betrokken — zal nog plaatsvinden over de uitwerking van de regeling voor 1965. Evenals voorgaande jaren geschiedt plaatsing van bijenvolken in de Flevopolder overigens steeds volledig voor eigen risico.

Vervolgens is gesproken over de uitbreiding van de koolzaadtentoonstelling, welke de Directie IJsselmeerpolders al verschillende jaren heeft georganiseerd. Desgevraagd heeft de delegatie van de imkers, uiteraard in het kader van de mogelijkheden, de volle medewerking van de imkers aan een eventuele afdeling bijenteelt

van deze tentoonstelling toegezegd.

Een en ander zal binnenkort nader worden gezien en uitgewerkt.

P. T. Hilhorst,
secretaris van de
afdeling Bijenteelt
van het Landbouwschap

BIJENTEELT

Maandblad van de Bijenhoudersbond van de L.L.T.B., de Bijenhoudersbond van de N.C.B., de Imkersbond van de A.B.T.B. en de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland.

Redactie:

P. A. M. van Dongen, Ravestijn 4, Steenberg en R. P. Groenveld, Bijenhuis, Wageningen (eindredacteur).

Redactiecommissie:

W. Assink, Enschede; J. Beyer, Heerlen; P. L. Lammers, Oss en H. G. Maagendans, Arnhem.

Adviseur:

De rijksbijenteeltconsulent

Advertenties en Speurbijtes:

N.V. Van Mastrigt en Verhoeven, Oude Kraan 16, Arnhem.

Verschijndag:

De eerste woensdag van de maand.

Inzending kopij:

Vóór de 10e der maand.

Bijenstand H. T. van Dam & Zn

JUBBEGA (Fr.)
TELEFOON 05165-382

Als meest gesorteerd Imkers-bedrijf in Nederland kunnen wij u uit ruime voorraad leveren: kasten - korven - ramen - dathepijpen - berokers - bijenkappen - sluiers - kunstraat f 7,— per kg - enz. enz. Teveel om op te noemen. Door eigen import zijn onze prijzen lager. Vraag onze gratis prijslijst, het is uw voordeel.

Tevens kunnen wij u leveren div. soorten honing van de fijnste kwaliteiten, tegen verlaagde prijzen. Klaverhoning thans f 2,10 per kg. Verpakt in bussen van netto 25 kg. Bussen incl. Levering franco bij afname vanaf 50 kg ineens. Vraagt voor de andere soorten gratis honing prijslijst aan.

BOEKBESPREKING

Oudshoorn, W.

Vaste planten en rotsplanten voor de tuin

Noordhoff Groningen 1964, 112 pp., vele afbn.

Deze keer eens een bespreking van een boek, dat niet over bijen gaat. Maar bijen en bloemen zijn zo nauw met elkaar verbonden, dat een bespreking van een vaste-plant-boek in een bijentijdschrift zeker op zijn plaats is. Het boek is misschien in hoofdzaak bestemd voor het onderwijs, maar dat neemt niet weg dat iedere tuinliefhebber er een zeer nuttig gebruik van kan maken. Eenvoudige boeken over vaste planten zijn schaars. Dit boek geeft alles wat de amateur-tuinder nodig heeft bij het maken van een keuze, en het behandelen van de planten.

Er zijn o.a. gegevens in te vinden over het vermeer-

deren, ziekten en beschadigingen en het gebruik. Het grootste deel wordt echter ingenomen door een beschrijving van het sortiment. Bij de keuze van de te beschrijven planten is de schrijver uitgegaan van de algemeen gekweekte en gebruikte soorten en variëteiten. Dit is erg logisch, maar heeft toch ook z'n bezwaren.

Op deze manier komt er nooit eens wat verandering in het sortiment terwijl er toch ongetwijfeld gekweekte planten zijn, die meer belangstelling verdienen en zeker een plaatsje in de border of rotstuin waard zijn b.v. Agastache, Edrianthus, Origanum (Majorana). Ik noem hier natuurlijk bijenplanten als voorbeelden.

Een enkele maal geeft de schrijver aan, dat planten door bepaalde insecten bezocht worden. Zou het niet mogelijk zijn in een volgende druk, die ik het boek spoedig toewens, door een tekening of op een andere manier aan te geven welke planten als drachtbron voor de bijen dienst kunnen doen? Het zou de waarde nog verhogen.

Het boek is keurig uitgevoerd en voorzien van tal van fraaie foto's en enkele mooie gekleurde platen.

Ir. J. Mommers

Uit de jaagkieps (Vervolg van pag. 10)

Proeven met jonge moeren, die enige tijd opgesloten zijn geweest

In de V.S. heeft men proeven genomen met jonge onbevuchte koninginnen, die een tijdlang opgesloten waren in kooitjes in een moederloos volk.

Na een bepaald aantal dagen kwamen zij in bevruchtungskastjes; 11 koninginnen, die gedurende van één tot 7 dagen waren opgesloten geweest, brachten normaal werksterbroed voor. Maar 11 van de 13 moeren, die meer dan een maand in arrest waren geweest, waren darrebroedig; de twee andere gaven werksterbroed, maar haar zaadzakjes bevatten veel minder sperma dan normaal. Geen der darrebroedigen had sperma opgenomen.

Met het ouder worden der koninginnen vinden dus veranderingen plaats die of paring verhinderen of het opnemen van sperma. (Apic. Abstracts 1964/III).

Schade door buitenlandse honing in Zwitserland

In de zomer van 1962 ondervon-

den imkers in een streek in Zwitserland veel schade doordat hun bijenvolken aangetast werden door vuilbroed. De oorzaak werd gezocht in de mogelijkheid dat de bijen bevuilde buitenlandse honing, die door een import-firma in een afgrond was gestort, hadden binnen gehaald. In totaal gingen 90 volken verloren.

Wilden de betrokken imkers hun schade vergoed hebben, dan moest het bewijs geleverd worden, dat de bedorven honing inderdaad de oorzaak was geweest. Dat is gelukt door een zwerm uit een gezond volk zeer geïsoleerd op te stellen in een nieuwe kast met nieuwe ramen. Het volk werd met de verdachte honing gevoerd. Dit gebeurde op 20 mei 1964 en op 18 juni bevestigde het bijenteeltinstituut te Liebefeld dat het volk door vuilbroed was aangetast.

Door dit bewijs werd de ondervonden schade van bijna 12.000 francs door de verzekeringsbank van de importerende firma vergoed.

(Schweiz. Bienenztg 1964/10).

Een Russisch „Strohalmpje“

Volgens de Russische geleerde Ioiriche gebruikt men thans in Moskou bij de thee een „strohalmpje“. Dit is een koekje samengesteld uit voortbrengselen van land en zee: o.a. honing, veel van zeewier, glutenzuur, vitamines, gist. Door deze samenstelling zou men een produkt krijgen, dat voor veel kwalen voorbehoedende eigenschappen bezit.

Voor 2000 jaar heeft Hippocrates, de vader der geneeskunde, voorspeld, dat er eens een tijd zou komen dat wij ons zouden voorzien van voedsel, dat tegelijk voedende en geneeskrachtige eigenschappen zou bevatten.

Deze tijd is thans gekomen, aldus Ioiriche in La Gazette Apicole 1964/6.

Jékavé

W. v. 't Land koopt à contant tegen de hoogste prijzen ruwe en zuivere was, ruwe en zuivere honing. Tevens het adres voor uw imkersartikelen.
H O N I N G Z E M E R I J
Telefoon 2607 — Barneveld.

UIT DE AFDELINGEN

Beetsterzwaag benoemde de ruim 80 jaar oude heer W. Edema tot erelid. Herdacht werd het overlijden van de heer M. de Haan. Een paar imkers hadden spuutschade op het fruit. De zomerogst was goed, de heidedracht minder goed. Er staat een gezellige wintersamenkomst voor alle imkers uit zuidoost Friesland op het programma.

Bunnik reikte aan 7 cursisten het diploma van de cursus uit. Er staat een cursus voor gevorderden op het programma. Er werden 5 nieuwe leden ingeschreven.

Meppel besprak de reis naar het fruit en benoemde de heer de Haas tot erelid.

Onze imkers - agenda

Zaterdag 23 januari. Vierde landelijke fruitreisvergadering van de afdeling Bunnik in Hotel Riche, Vredenburg, Utrecht, aanvang 's namiddags kwart voor twee. Alle imkers der vier organisaties zijn welkom. Er wordt voorlichting gegeven over het plaatsen van bijenvolken op het fruit, terwijl ook nadere mededelingen zullen worden gedaan over het „nieuwe plan”.

26 tot 31 augustus: Twintigste Internationaal Bijenteeltcongres te Boecarest.

KONINGINNETEELT

Op 21 november vergaderden de besturen der koninginneteeltclubs te Ede. Zij bespraken de teeltresultaten van 1964 en wisselden hun ervaringen met carnica's uit. Afd. Amsterdam werkt aan de oprichting van een teeltclub. Met nadruk wordt er nogmaals op gewezen, dat de naar Schiermonnikoog te zenden volkjes **absoluut darrevrij** moeten zijn en dat de kastjes moeten zijn voorzien van darreroosters met doorlaatopeningen van hoogstens 5 mm. Verpakking der kastjes in kratjes is verplicht. Betaling van het staangeld dient vooraf te geschieden. Het schema van inzending voor 1965 blijft gelijk aan dat van 1964. Over de openstelling van Schiermonnikoog in 1965 volgt nog nader bericht. De koninginneteeltcommissie hoopt in 1965 weer een beperkt aantal op Schiermonnikoog geteelde en bevruchte koninginnen beschikbaar te kunnen stellen voor f 20,— per stuk.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2.50 elke 4 woorden meer f 0.50. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-nummer 873335 t.n.v. Drukkerij Maastricht en Verhoeven te Arnhem, met vermelding „Speurbijtes”. Inzendtermijn: vóór de 10e van de maand. Opgegeven „Speurbijtes” waarvan de betaling nog niet is ontvangen zullen niet worden geplaatst.

TE KOOP: prima bijenvolken op zes ramen, in Simplex-kasten en korven. Alles onder volle garantie. Het van ouds bekende adres, Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42 a, tel. 03462—303.

TE KOOP: Alles wat voor en bij een bij nodig is. Simplex-kasten, enkel- en dubbelwandig; spaarkasten en V.S.-kasten, alle in prima staat, met ramen en rooster; uitgeb. broed- en honingramen, ramen, bijenkappen, slingers, observatiekasten, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462—303. Van ouds bekend.

TE KOOP: gebruikte bijenkorven zonder gebreken; nieuwe zwermklepsen; vlechtriet, enz. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 03462—303.

GEVRAAGD: bijenvolken, in kasten en korven, worden tegen contante betaling aan huis afgehaald. Het van ouds bekende adres om zaken mee te doen: Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 03462—303.

GEVRAAGD: ruwe bijenwas en verder alles wat voor en bij een bij nodig is. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 03462—303.

WEER IS ONZE HONING MET DE EERSTE PRIJS BEKROOND. U koopt dus bij ons de allerbeste kwaliteit klaverhoning f 2,30, fruitthoning f 2,25 per kg. Minimum afname 25 kg, bij 50 kg franco huis. Geen statiegeld voor het fust. Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462—303. Van ouds bekend. Verzending ook naar België mogelijk.

WILT U DE BIJENTEELT GOED LEREN, naam dan bij ons les. Wij garanderen U dat U het bijenhouden dan volkomen onder de knie krijgt. Privés of les per groep Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462—303.

WILT U OP DE HOOGTE BLIJVEN van de activiteiten der afd. Bunnik-Houten, neem dan een abonnement op ons afdelingsorgaan **BIJENNIEUWS**, f 2,50 per jaar op postgiro 19 30 60. Vraagt gratis proefnummer aan Achterdijk 26, Bunnik.

TE KOOP AANGEBODEN: Lindehoning à f 2,30 per kg; Klaverhoning à f 2,25 per kg; Boekweithoning à f 1,85 per kg in bussen van 25 kg. Levering franko huis. Bijenstand „De Bijenkorf” Faas Eliaslaan 10, Baarn.

TE KOOP GEVRAAGD: Alle soorten Bijenvolken, zowel in korven als kasten, en alle bijenteeltbenodigdheden, tegen contante betaling, en aan huis afgehaald. Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn. Telefoon 02954—4266.

TE KOOP GEVRAAGD: een Honingslinger en een Observatiekast. Faas Eliaslaan 10, Baarn. Tel. 02954—4266

TE KOOP AANGEBODEN: Lege Bijenkasten en -korven, losse randen, roosters, raampjes, en wat er verder nodig is op bijenteeltgebied. Alles in prima staat. Bijenstand „De Bijenkorf”, Faas Eliaslaan 10, Baarn.

IN MEMORIAM

Op 23 november overleed op de leeftijd van 80 jaar de heer

Cornelis H. Hofstra,

voorzitter afdeling Sneek.